

יחידת לימוד בנושא : "שפת קליפ"

כתבו: גבי יונס, אלה בן-עטר ורותם כהן-שושני

יחידת לימוד:

היחידה כוללת חמישה שיעורים. המצגת כוללת קישורים רבים לקליפים מיוטיוב- כל מורה ייבחר איזה קליפים ירצה להקרין לכיתתו לפי התאמה לכיתת הלימוד שלו.

- במצגת חלק מקישורים מופיעים כתמונות- יש ללחוץ על התמונה על מנת להפעיל את הקליפ

מטרות:

1. התלמידים יזהו מאפיינים מרכזיים של הקליפ בתחום הנרטיב, העריכה והצילום.
2. התלמידים ינתחו את היחס שבין סיפור השיר לבין סיפור הסרט הנבנה בקליפ הספציפי.
3. התלמידים יסבירו את הקשר שבין המוסיקה לבין הקליפ.
4. התלמידים יסבירו את הז'אנרים השונים של קליפים (רומנטי קלאסי מודעות חברתית ניהליסטי פוסט מודרניסטי).
5. התלמידים יסבירו את הסוגים השונים של מיפויי הקליפים (עפי מידת הנרטיביות, התכנים, העדפות הצופים, והעדפות סוגי קליפים עי קהלים שונים).
6. התלמידים יחשפו לדוגמאות הממחישות את המושגים הנלמדים ביחידה.
7. התלמידים יבינו את ההשפעה של הקליפ כז'אנר על שפת הטלוויזיה.
8. התלמידים יכירו את המושג פוסט-מודרניזם ואת מאפייניו המרכזיים.
9. התלמידים יבינו כיצד באים לידי ביטוי המושגים של הפוסט מודרניזם בשפת הקליפ.

מושגים ליחידה: קליפ, קליפ קלאסי, קליפ פוסט-מודרני, נרטיב.

ציוד ליחידה- חדר אור קולי, מחשב עם חיבור פעיל לאינטרנט, סמארטפונים, מחברות לימוד

מהלך היחידה

פתיחה באמצעות מצגת: "שפת הקליפ" – המצגת ארוכה ויש להעבירה בכיתה לאורך מס' שיעורים לפי ההצעה הבאה:

*המצגת כוללת קישורים רבים לקליפים מהיוטיוב- כל מורה יבחר איזה קליפים יירצה להקרין לכיתתו לפי התאמה לכיתת הלימוד שלו.

שיעור ראשון –ההיסטוריה של הווידיאו- קליפ

מטרת השיעור:

ההיסטוריה של הווידיאו-קליפ משמשת כרקע לדיון בקליפ של ימינו. מתוך הכרת ההיסטוריה יוכלו התלמידים להבחין בשינויים שהתחוללו בז'אנר הווידיאו-קליפ ולסמן את התקופה הנוכחית בז'אנר זה כתקופה חדשנית, פוסט-מודרנית. התלמידים יכירו את תולדות הווידיאו קליפ המודרני מתחילתו (ראשית שנות ה-80) ואילך

דרכי הלימוד: צפייה משותפת בקליפים מתקופות שונות .

אפשר להיעזר בערוץ 1VH שמקרין קליפים ישנים ובסדרה הבריטית: "ממשיכה לצעוד" שסוקרת את תולדות המוסיקה הפופולארית. כמו כן אפשר להשתמש בקטעים מתוך סרטים מוסיקליים שבהם משולבים קליפים: "זמר הג'ז", "החומה" (פינק פלויד), "לילה של יום מפרך" ו"צוללת צהובה" (ביטלס).
קיים סרט על להקת קווין ועל הקליפים שהפיקו.

שאלת פתיחה בכיתה:

*למה אנחנו מתכוונים כשאנו אומרים "קליפ"? כשאנו מדברים על קליפ אנו מדברים על פרשנות ויזואלית (שאינה בהכרח סיפור) ליצירה מוזיקאלית. (שאינה בהכרח שיר)

לשאול את התלמידים: מהו בעצם קליפ?

לרשום את התשובות על הלוח: סביר להניח כי רוב התשובות ידברו על כך שקליפ הוא סרט קצר שעושים לשיר.

* יש עוד הגדרות למושג קליפ. הגבול שבין קליפ מוזיקאלי לפרסומת טלוויזיה המבוססת על מוזיקה, הוא דק, אם בכלל. אפשר לפתח דיון בעניין. מה בין קליפ מוזיקאלי לפרסומת

(שיעור 5 עוסק בקליפ ופרסומות) גם פרומו, הוא סוג של קליפ אשר דוחס תוכן לפרק זמן מינימלי.

שאלה: האם גם פרומו לתוכנית נחשב לקליפ?

האם פרסומות נחשבות לקליפ?

האם גם בחדשות יש קליפים?

(כאן ניתן להראות פרסומת/פרומו/ קטע מתוך סרט שנראים כמו קליפ)

המסקנה: קליפ הוא למעשה ז'אנר בפני עצמו שמשפיע ומושפע מז'אנרים אחרים (פרסומות/סרטים וכו'). כיום ניתן לראות כיצד משתמשים בשפה הוויזואלית של הקליפ בכל מקום- אפילו בחדשות. (ניתן להקרין את תחילת החדשות- מראות שונים שמלווים במוסיקה) . הגבול שבין קליפ מוזיקאלי לפרסומת טלוויזיה המבוססת על מוזיקה, הוא דק. גם פרומו, הוא סוג של קליפ אשר דוחס תוכן לפרק זמן מינימלי למטרות מסחריות; יש קטעי סצינות, הגדרת רוח התכנית אותה מקדמים, סוג המוזיקה שמלווה את הפרומו, הצילום ועריכה מהירים המתאימים עצמם לתוכן הפרומו.

קליפ – הגדרות יסוד:

קליפ יצירה טלוויזיונית (לעיתים קולנועית) קצרה באורכה, שיש לה פסקול מוזיקלי (עם או ללא מילים), ונלווה לה רצף דימויים חזותיים. הקליפ נחשב מכל תחומי התוכן בטלוויזיה כיצירה המקורית ביותר. הקליפ שלא כמו תכנים אחרים, נולד מתוך הטלוויזיה תוך שהוא מנצל את הטכנולוגיה הייחודית למדיום זה. הקליפ הוא יציר כלאיים של פרסומת טלוויזיונית ושל שיר, תת-ז'אנר טלוויזיוני ומעצב שפה ויזואלית מרכזי כיום.

- הדימויים מצולמים באופן תזזיתי
- ערוכים בקצב עריכה מהיר
- יש שבירה של נורמות צילום ועריכה מסורתיות
- המוסיקה ומילות השיר מכתיבות את התוכן והצורה החזותיים של הקליפ
- בדרך כלל לקליפ יש מטרה שיווקית (למכור את התקליטור ולשווק את הזמר באמצעות הטלוויזיה).
- התוכן הוויזואלי של הקליפ לא בהכרח קשור למילים של השיר.

קליפ ז'אנרים:

קליפ קלאסי מבוסס על הקשר סיפורי, מושפע מז'אנרים קולנועיים. קליפ בעל מבנה ומסר ברור וקל לפענוח. דוגמא: הקליפ Bad girl של מדונה.

<https://www.youtube.com/watch?v=JUii7DTACf4>

קליפ פוסט מודרני מבולבל, לא ברור, רב משמעי. כל אלמנט בטקסט מקוטע ונחתך ע"י אלמנט אחר. התמונות אינן מצטרפות לשרשרת בעלת משמעות. בד"כ ז'אנר היוצא במחאה נגד הבורגנות ונגד הצורות המקובלות עליה. מותיר את הצופה חסר מיקוד, מבולבל, עם תחושה של חוסר הבנה וחוסר שביעות רצון.

דוגמאות: הקליפ Loser של הזמר Beck וקליפים של מרילין מנסון.

<https://www.youtube.com/watch?v=YgSPaXgAdzE>

<https://www.youtube.com/watch?v=Ypkv0HeUvTc&list=PLbN7aLhSR5xaaYeZTHND1VlhGFuJUtzQ3>

היסטוריה של הקליפ

כיום אין למצוא אלבום מצליח שאינו מלווה בקליפ. מאז הולדתה של ה-MTV ב-1981 ועוד היום, הפכו הקליפים תנאי הכרחי להצלחת שיווקו של תקליט חדש. הצלחתה של הרשת נובעת מצירוף גורמים נוספים: שידורי הכבלים והלוויין המאפשרים העברת שידורים וקליטתם לכל מקום על פני כדור הארץ, האפשרות לשדר ולקלוט שידורים בסטריאו – מושכים את הצופים הצעירים לצפות בטלוויזיה ולשמוע את המוזיקה האהובה עליהם.

מוזיקה בקולנוע הייתה גם בעבר. להקת הביטלס הייתה הראשונה שנתנה ביטוי למוזיקה שלה גם בקולנוע. (סרטים כמו – 'לילה של יום מפרך' (1964), 'Help' (1965)

<https://www.youtube.com/watch?v=TWbiVqISMgc>

ובמיוחד הסרט – 'צוללת צהובה' (1968) שכלל שימוש באנימציה כאמצעי להעברת המסר.

<https://www.youtube.com/watch?v=krlus0i9xn8>

מבחינה זאת נהוג לראות ב'ביטלס' את אבות הז'אנר. עוד לפני הביטלס, היו מספר גורמים אחרים, שגם להם הייתה השפעה על התפתחות הקשר בין תמונה ומוזיקה בקולנוע:

1. שנות העשרים: יש המרחיקים לכת עד הסרט המדבר הראשון – 'זמר הג'ז' (1927), שהיה ראשון הסרטים המלווים בפס קול ולמוזיקה היה בו תפקיד מכריע. בעקבותיו, התפתח ז'אנר הסרטים המוזיקליים. בסרטים אלה שולבה כוריאוגרפיה, שגם אליה ניתן להתייחס כאל אחד ממקורות הקליפים.
2. שנות הארבעים: הקרובים ביותר למה שנחשב לקליפים של היום הם ה- 'Soundies' - סרטים על מופעי ג'ז בני כשלוש דקות משנות ה-40, שהוקרנו בשיטה מיוחדת על מסך קטן. הצופה שלשל מטבע כדי לצפות בגלגל סרט שהכיל 8-10 קטעים של אומנים שונים, תוך הקפדה על הפרדה בין אומנים שחורים ללבנים.
3. משנות ה-50 ואילך היו בטלוויזיה המסחרית האמריקנית, ואחר-כך ברשתות הטלוויזיה באירופה, תוכניות בידור ואירוח ששולבה בהן מוזיקה פופולארית. הייתה גם תוכנית שבועית, ששולבה בין התוכניות והוקדשה למוזיקה, במתכונת דומה לתוכניות של מצעדי הפזמונים. גם בישראל היו מצעדים של מוזיקת פופ מקומית, כמו: "עד-פופ" בשנות ה-80. תוכניות אלו התבססו על הופעת אולפן של אמנים מול קהל שרקד לצלילי ההופעה.
4. בשנות ה-70, נוצרו סרטים שבהם מוזיקת הרוק הייתה הנושא המרכזי – סרטים כמו אופרת הרוק 'טומי', 'גריז', 'Fame'. הסרט המרכזי שהשפיע על התפיסה החזותית של הקליפים ועל מרכזיות האמירה האידיאולוגית של אמני רוק הוא 'פינק פלויד – החומה' של אלן פארקר (1982). הסרט הוא המחשה חזותית של אלבום הלהקה. חשיבותו בכך שהוא משמש תשתית לשפה החזותית והאידיאולוגית של הווידיאו-קליפים בכמה מישורים: עירוב של בדיון ותיעוד – סיפורו האוטוביוגרפי של רוג'ר ווטס, חבר הלהקה, שאף כתב את התסריט, תוך הישענות על סיפורו של חבר אחר בלהקה שהשתגע; שימוש בבוב גלדוף כשחקן הראשי, הוא עצמו היה חבר בלהקת רוק מצליחה אחרת בשנות ה-70 וה-80, שילוב של קטעי פנטזיה ומציאות בסרט אגב שימוש במגוון טכניקות קולנועיות. (שילוב קטעי האנימציה המפורסמים של הסרט).
5. שנות ה-70: אבות הווידיאו קליפים נחשבים סרטי פרומו ['קדימונים'] של תקליטים, אשר ליוו בראשית שנות ה-70 את לידתו של תקליט חדש. סרטים אלה היו תיעוד של הופעת האומן בשיר העכשווי ביותר שלו. בז'אנר סרטים זה, שהופק בדרך כלל בפילם

ולא בווידיאו, חסר העושר הוויזואלי של הקליפים היום. אך התפקיד השיווקי של הקליפ; התפיסה שסרט כזה נועד לסייע למכירת האלבום החדש, נותרו ללא שינוי. 6. בתואר 'הווידיאו קליפ הראשון' יש לזכות את הקליפ לתקליט הראשון של Queen 'Bohemian Rhapsody' (1975).

<https://www.youtube.com/watch?v=fJ9rUzIMcZQ> בעקבותיו באו קליפים נוספים שהופקו ללהקות ולאומנים המוציאים תקליט חדש. הבמה לקליפים אלה היו תכניות טלוויזיה ששילבו קליפים בתוכן.

7. הקליפ הראשון שהוקרן ב-MTV עם הולדתה ב-1981, היה של Bangles ונשא את הכותרת הסמלית: 'Video Killed The Radio Star'.

<https://www.youtube.com/watch?v=W8r-tXRLazs>

MTV - מתחרים ומגמות עתידיות

כאמור ב-1981 החלו את שידוריה של רשת MTV מתוך כוונה "לתפוס" צעירים (זכרים) לבנים באמצעות הקליפים. ב-1986 תחת הפיקוד של Viacom הרשת פנתה לקהלים אחרים כגון בנות צעירות וצעירים המתגוררים בערים הגדולות (זה שינוי שגם התרחש בטלוויזיה בכלל מוקדם יותר – בשנות ה-70' (תעשיית הסיטקום פנתה לקהל עירוני, צעיר ומשכיל יותר מרי טיילור מור). הרשת כללה תכניות טריוויה, משחקים למיניהם, סדרות תעודה וריאליטי (The Real World 1992).

כמו לכל הצלחה כלכלית, גם ל-MTV קמו מתחרים שרצו ליהנות מן הרווחים, בעיקר החל מ-1984, השנה בה החלו רווחיו של הערוץ לזרום. המתחרים ניסו לענות על צרכים אחרים מהצרכים אותם ספקה רשת MTV. הרשת של טד טרנר התכוונה לשדר קליפים עם פחות אלימות וסקס, המיועדים לכל המשפחה. ערוץ אחר ביקש לתת מענה למוזיקה השחורה ולאומנים השחורים להם לא היתה דריסת רגל ברשת MTV; ערוץ למוזיקת קאונטרי; ערוץ כבלים שביקש לשדר מוזיקה כבקשתך – כל הערוצים האלה הביאו לשינויים והתפתחויות בערוץ MTV. משום כך, הוקם ערוץ VH1 הפונה אל הקהל המבוגר יותר. בני 25-54 קהל אוהבי מוזיקת הרוק שכבר התבגר, ומעוניין בקליפים ובשירים הישנים, וכן קליפים פחות אלימים. התעוררות המוזיקה השחורה הובילה את ה-MTV להקדיש משבצות שידור

מיוחדות למוזיקת SOUL , היפ-הופ ואפילו ראפ ולשלב מוזיקאים שחורים ברצף השידורים הרגיל. זאת, לאחר שנים שכן התמחה ערוץ MTV בדחיקתה המושלמת של המוזיקה השחורה.

הצורך שהתעורר אצל צופים להיות שותפים בבחירת הקליפים בהם יצפו, הוליד ב-MTV תכניות אינטראקטיביות המאפשרות לצופים להזמין קליפים בהם הם מעוניינים לצפות.

פתיחת תתי-ערוצים ברחבי העולם – MTV אסיה, MTV אירופה, ו-MTV לטיני – היתה ביטוי למודעותם של ראשי הרשת כי על אף הרצון להיות ערוץ גלובלי, המיועד לכלל הנוער, כביכול כולו דובר אנגלית וצופה במוזיקה אמריקאית, יש גם צורך לתת מענה גם לתרבות המוזיקלית השונה והטעמים המקומיים.

כיום נמצא MTV אירופה בתחרות קשה עם ערוצי מוזיקה מתחרים באנגליה, צרפת וגרמניה.

התשובה של MTV לתחרות זאת – חלוקת אירופה לחמש חלוקות משנה :

1. אנגליה ואירלנד 2. איטליה 3. גרמניה ואוסטריה 4. סקנדינביה 5. צרפת, ספרד, וחלקים ממזרח אירופה. חלוקה זו נוחה גם מההיבט המסחרי, עונה על הצורך בפרסומות מקומיות, ומשקפת גישה הפוכה מהגישה הכוללנית הקודמת. חלוקה נוספת של הערוץ תהיה קשורה להעדפות המוזיקליות השונות: 1. רוק עצמאי 2. Soul והיפ הופ 3. פופ ורוק משנות ה-70 וה-80 ב-VH-1.

השפעה עתידית נוספת קשורה לשיווק באמצעות האינטרנט, המאפשר לצרכן לקבוע את הרכב השירים שיופיעו בדיסק. (מתוך: קליפים אריאל פרידמן-פפו)

השיר של הקליפ הראשון שהופיע ב-MTV, של להקת ה-Bangles :

Video killed the radio star (1981), טמן בתוכו את האמירה החדשנית של תחילת שנות ה-80' – כוכבי הרדיו מתו – מי ששולט היום הוא כוכב הווידאו קליפ.

אין צורך שתשיר טוב או תנגן טוב – חשוב יותר שתדע להצטלם ושהקליפ שלך יראה טוב.

אגב, היום הוחלפה האמירה. "האינטרנט הרג את כוכב הפופ" זו האמירה החדשה. שלטונם של הקליפים ושל ה-MTV החל להתערער לאחרונה. כיום האינטרנט ממלא את התפקיד של הפצת המוזיקה. תוכנות הורדת שירים ושיתוף קבצים הן אלו שקובעות את טעמו של הקהל היום. כיום אין כבר היררכיה של מצעדי פזמונים וקליפים. הרב תרבותיות והביזור שולטים

בעולם המוזיקה וכמות המכירות אינה נקבעת בגלל מצעדי הפזמונים. כיום כל אחד יכול לשמוע מה שהוא רוצה. הוא לא זקוק למבקר או לשדרן כדי שיקבע את טעמו.

שיעור 2: השפה של הווידאו-קליפ

* כהכנה לשיעור:

- ❖ ניתן לבקש מהתלמידים לבחור שיר אהוב אליהם (שיר כלשהוא, מתקופה כלשהיא) ולכתוב הצעה תסריטאית לקראת קליפ. ההצעה יכולה להיות תסריט, הגדרת רוח הקליפ, או כל אסוציאציה חופשית על פי הפרשנות האינדוידואלית של התלמיד.
 - ❖ אפשר גם להגדיר שיר מסוים, שהוא מוכר לכולם ולבקש מכל אחד להציע עבורו הצעה לקראת קליפ.
- זוהי יכולה להיות נקודת פתיחה מוצלחת לקראת דיון בעניין הקשר שבין השיר לבין הפרשנות הקולנועית שלו. (כמובן שהמסקנה תהיה אינסוף הפרשנויות).
- כאן גם תהיה אפשרות לדון באופנים הרבים שבהם אפשר להעביר את המסר הצלילי, למסר ויז'ואלי, (היחס שבין סיפור השיר לסיפור הסרט), ובמתח שבין הרצון להיות מקורי ובולט לבין הצורך להתייחס למקור.

מטרת השיעור: בשיעור זה יגלו התלמידים מהו ווידאו-קליפ ומה מאפייני התוכן והצורה החזותית של הווידאו-קליפ. השיעור יקנה לתלמידים מושגים בסיסיים האופייניים לשפת הווידאו-קליפ. לאחר הבניית מושגים בסיסיים יתמקד השיעור באופן בו מסופר הסיפור בז'אנר זה. המטרה היא להוביל את התלמידים למושג הפוסט-מודרניזם, שאחד ממאפייניו המרכזיים הוא היעדר רצף עלילתי מובנה וברור.

קליפ (הגדרה): יצירה טלוויזיונית (לעיתים קולנועית) קצרה באורכה, שיש לה פסקול מוזיקלי (עם או ללא מילים), ונלווה לה רצף דימויים חזותיים.

שאלה: מה מאפיין את הקליפ? באיזו שפה חזותית הוא מדבר? אילו צבעים מאפיינים אותו?

מה סגנון העריכה והצילום של הקליפ?

שפת הקליפ: מאפיינים:

1. הדימויים בקליפ מצולמים באופן תזזיתי,
2. ערוכים בקצב עריכה מהיר וישנה שבירה של נורמות צילום ועריכה מסורתיות.
3. הקליפ יהיה מצולם בצורה ייחודית, תזזיתית,
4. זוויות מצלמה לא שגרתיות תוך ניסיון למשוך את העין כל הזמן.
5. הצבעים יהיו ייחודיים, "צעקניים" ובוהקים

6. העריכה בד"כ בקליפ תהיה מהירה ומתאמת לקצב המוסיקה.
 7. התפאורה בקליפ תמיד תהיה שונה, בוטה, לא-ריאליסטית, מגוונת, מקושקשת, בסגנון פופ.
 8. באופן כללי הקליפ הוא מוצר וויזואלי אסתטי המשדר עולם נוצץ, נועז, בוטה, חדשני. בקליפ ישנו דגש בולט על הצורה ופחות על התוכן.
- מאפיינים של אסתטיקה בקליפ:

- שימוש בצבעי לילה (כחול וכסף)
- שימוש בתאורה מלאכותית כגון אור ניאון או ברק. (תאורת השמש או תאורה טבעית נדירות בקליפים).
- הנוף בקליפים הוא בעל תפקיד חשוב ופעיל. לעיתים כמו זה של הגיבור. הנוף בקליפים הוא בדרך כלל מרחב עצום: מדבר, אוקיינוס, יער טרופי. גם מזג האוויר הוא 'שחקן' בקליפים ותפקידו להאיר מצבי רוח.
- העולם המובע בקליפים הואט עולם של איום קוסמי וכוחות על טבעיים ולעיתים קרובות ישנה תמה חוזרת של עולם אפוקליפטי.
- לעיתים יש שימוש בדימויים כוחניים- מיניים-פוליטיים השואבים מן המסורת הנאצית וסאדו-מזוכיזם. שם, עמ' 38-39.

תרגיל: לחלק לכיתה מילים של שיר מסוים ולבקש מכל קבוצה לתאר כיצד הקליפ יראה בהתאם למילות השיר. לאחר מכן לצפות ביחד בקליפ שקיים לאותו שיר.

שיר של טונה גם זה יעבור

https://www.youtube.com/watch?v=3PJmE-ucx_o

מטרופולין היא לא אומרת כלום

<https://www.youtube.com/watch?v=Xn4RhsFn4JY>

יוני בלון- אחריות

<https://www.youtube.com/watch?v=GepLGlgQ6hg>

מטרת התרגיל: נקודת פתיחה לדין בעניין הקשר שבין השיר לבין הפרשנות הקולנועית שלו- כמובן שהמסקנה תהיה אינסוף הפרשנויות (על פי המטען התרבותי של כל אחד

מאתנו). כאן גם תהיה אפשרות לדון באופנים הרבים שבהם אפשר לתרגם את המסר הצלילי למסר ויזואלי ולעסוק ביחס שבין סיפור השיר לסיפור הסרט- כפי שיוצע בהמשך השיעור.

היחסים בין צורת הקליפ לז'אנר המוסיקלי: הקליפים שונים זה מזה במידת קיומו של קשר ובסוג הקשר המתקיים בין הפסקול והמילים לבין התוכן, הצורה והמבנה של המרכיב החזותי. קליפים שונים זה מזה במידת קיומו של קשר הגיוני בתוך הרצף החזותי ובמידת הקשר שבינו לבין תיעוד מציאות. בדרך כלל המוסיקה ומילות השיר מנחות את התוכן והצורה החזותיים של הקליפ. בדרך כלל לקליפ יש מטרה שיווקית (למכור את התקליטור ולשווק את הזמר באמצעות הטלוויזיה). הקליפ המוזיקאלי העביר את עיקר המשקל מאיכויות קוליות לאיכות אסתטיות. וכך יצר גיבורי תרבות מעולם המוזיקה, שעיקר כוחם הוא בדימוי החזותי שהם מייצרים (מראה, דימוי, גיבור). לדוגמה; בריטני ספירס, ערך חיפוש בולט ברשת האינטרנט. האם מישו טוען שלבריטני ספירס יש משהו לתרום לעולם בתחום הקולי ? מישו יכול להתווכח עם ההצלחה שלה ?

להקריין קליפים מתחילת הדרך, לדוגמא

<https://www.youtube.com/watch?v=C-u5WLJ9Yk4>

וקליפים מעכשיו

<https://www.youtube.com/watch?v=kYtGl1dX5ql>

הקליפ גרם להאדרה (גלוריפיקציה) של גיבורים מעולם המוזיקה. לדוגמה, דימויים של בוב מארלי, אלויס פרסלי, או החיפושיות, המוצגים כמותגים בינלאומיים. הטלוויזיה כסוכן הנוסע המוצלח ביותר של הכפר הגלובאלי, הפיצה את הדימויים הללו, כך שהזמרים חרוטים בתודעתנו בזכות הדימוי החזותי שלהם יותר מאשר בזכות המוזיקה והמסרים שלהם. הקליפים מאפשרים "מיתוג" מוזיקאלי. דרך שפות קולנועיות שמשיקות לז'אנרים מוזיקאליים. לדוגמה, קליפים של היפ הופ, הם בעלי תאורה מסוימת, מתרחשים ב"שכונה", מאצ'ואיסטיים, הרבה בחורות שופעות, מכונות ספורט. קליפ רומנטי, יהיה מלווה בשקיעות, רוח ויערות. וכולי.

כך, זמר שרוצה לעשות מטמורפוזה, יכול ליצור פרסונה מחודשת, דרך בחירה מוצלחת של במאי קליפים. רובי וויליאמס, לשעבר טיק דאט, הוא דוגמה מוצלחת למישהו שדרך אזכור מתוחכם של עברו המוזיקאלי הצליח להמציא את עצמו מחדש, ו"להתבגר", גם בזכות אירוניה קולנועית.

(מבוסס על: פפופרידמן, א' (תשס"א) TV וצעירים חסרי מנוח-קליפים, משרד החינוך והתרבות, המינהל הפדגוגי, האגף לתוכניות לימודים ועל מערך השיעור "שפת הקליפ, סיפורו ומבנהו" של עידו אשד, הנמצא באתר "עושים תקשורת")

תרגיל: זיהוי ז'אנרים מוסיקליים דרך ווידאו-קליפים:

- מטרת התרגיל לסייע לתלמידים לסווג את הדימויים הרבים המופיעים בקליפים שונים על-פי תבניות ז'אנר ולחדד את היכולת של התלמידים לזהות דימויים ולקשרם לאופנות ולתרבות המתאימה לכל ז'אנר.

- **משימה בעקבות צפייה** - הקרנה של ווידאו-קליפים מז'אנרים שונים ללא סאונד; התלמידים צריכים לזהות את הז'אנר המוסיקלי לפי ניתוח הדימויים המופיעים בקליפ, הצבעים, האביזרים והסגנון הצילומי.

מוסיקה שחורה: גיבורי הקליפ הם זמרים שחורים המופיעים במרכז הקליפ. הקליפ מלווה בבחורות יפות לבושות בלבוש חושפני ובגברים שריריים-חלקים לבושים במכנסיים נמוכות גזרה, מצוידים באביזרים אופנתיים. תמיד יופיעו ברקע רקדנים. הקליפ יצולם בד"כ ברחוב או במקומות סגורים אפלוליים שמעבירים תחושת מיניות חזקה. הצבעים העיקריים הם אדום-כחול המשדרים מיניות. הצילום תזזיתי ומתמקד באברי הגוף, שימוש רב בקלוז-אפ. הקליפים מתארים בד"כ מערכות יחסים מיניות.

קליפ של סנופ דוג

<https://www.youtube.com/watch?v=GtUVQei3nX4>

רוק: בדרך-כלל יופיעו מוסיקאים לבנים עם שיער ארוך, גיטרות-תופים-בס, להקה שתופיע ולצידה יסופר סיפור או שהקליפ יעסוק במערכות יחסים או תמונות ללא סיפור. בגדים אופייניים: ג'ינס וטי-שירט- המראה הזרוק הרוקיסטי הגברי או להפך מראה דו-מיני

פרובוקטיבי מהודר(מרלין מנסון). הצבעים השולטים: צבעים חזקים-שחור. אפלוליות המשדרת התרסה, מרדנות וכו'... צילום אופייני: איטי יותר- יוצר תחושה של זרימה, לונג- שוט- צילומי מרחב המאפיינים תחושת חופש, בריחה ומרדנות חברתית. הבחורה היפה לא תמיד נחוצה בקליפ הרוק.

Guns N' Roses

<https://www.youtube.com/watch?v=8SbUC-UaAx&list=PLE5AC798FC768D702>

מוסיקה אלקטרונית: שימוש בדימויים טכנולוגיים, הזהות האנושית לא חשובה; אין פרטים מזהים של המוסיקאים. תחושה של מדע בדיוני מעוררת גם מוסיקה עתידנית. לפרטים אין חשיבות- העיקר זה התחושה, ההזיה, הפנימיות של הקליפ. צבעים שולטים: צבעוני כמה שיותר. אם קיימות בחורות הן חסרות זהות. הבחורות העתידניות ללא שם או פרצוף. צילום תזזיתי או שימוש במחשב בלבד. המוסיקאי בז'אנר זה הוא המחשב, הוא הכוכב הראשי של הקליפ. המוסיקאים האלקטרוניים חסרי פרצוף כחלק מהתדמית האלקטרונית העתידנית, החדשנית.

אינפקד משרום

<https://www.youtube.com/watch?v=dLWXsYJoWY>

מוסיקה מזרחית: דומה באפיונים למוסיקה השחורה. גיבורי הקליפ הם הזמרים המזרחיים. הבחורה במוסיקה המזרחית חשובה; היא בחורה ממוצא מזרחי שהסיפור סביבה טרגי. למשל: פרידה עצובה. זהו בדרך כלל קליפ רומנטי. הצבעים השולטים: צבעים רכים, ישראליים, תאורה רכה שתיצור תחושת קירבה. צילום וידאו- יוצר תחושת ישראליות. צילום איטי, שימוש מועט בקלז-אפ. דימוי הגיבור המזרחי על-ידי לבוש אופייני של מכנס מחויט וחולצת כפתורים- תוספת של שרשרת על הצוואר.

קליפ של דודו אהרון (רומנטי ומזרחי)

<https://www.youtube.com/watch?v=XlHy8vwmC04>

אתגר: קליפ המשלב בין רוק לאלקטרוני האם התלמידים יצליחו לזהות את שילוב
המאפיינים(הקרנה ללא סאונד)?

שיעור 3: הקליפ-סיפור ומבנהו

מטרות השיעור:

1. פיתוח היכולת של התלמיד לניתוח צורני ותוכני של קליפים.
 2. פיתוח היכולת להבחין בין קליפ נרטיבי ליניארי לקליפ לא ליניארי.
 3. הבנה של מרכיבי הפוסט-מודרניזם.
- הקרנה של שני קליפים: 1. ארוסמית / crazy. 2. חיים אוליאל / ארץ אבודה
(ניתן לבחור קליפים אחרים מנוגדים, שאחד מספר סיפור ברור והשני הוא אוסף של דימויים).

crazy

<https://www.youtube.com/watch?v=NMNgblSmF4I>

lady gaga poker face

<https://www.youtube.com/watch?v=bESGLojNYSo>

לחלק דף עבודה לכל טור בכיתה: כל טור עובד על הקליפ שהוגדר לו מראש- במידה והכיתה גדולה ניתן להקרין קליפים נוספים. את הדפים יש לחלק רק לאחר הצפייה.

דף ניתוח לקליפ שהוקרן בכיתה (להכין כדף עבודה)

1. ספר את הסיפור של הקליפ שצפית בו:
2. על מה חשבת במהלך הצפייה בקליפ:
3. מה המסר שהקליפ מנסה להעביר?
4. האם התמונות התאימו לפי דעתך למנגינה ולמילים של הקליפ?
5. אליו צבעים בלטו בקליפ? מה ניסו להעביר הצבעים?

6. האם העריכה הייתה מהירה? איטית? האם היו אפקטים מיוחדים בעריכה? איזו אוירה הם יצרו?

7. כתוב תסריט אחר לאותו שיר. כיצד אתה היית מציג את השיר באמצעות קליפ?

כותבים על הלוח את התשובות (חוץ משאלה 7) בטבלה ומשווים בין הקליפים.

המסקנה המתבקשת: ישנו הבדל משמעותי בין שני סוגי הקליפים. לקליפ של אירוסמית יש מבנה ברור של סיפור (כמו בסרט), הוא ניתן להבנה ולפרשנות אחת. יש בו התחלה-אמצע וסוף והוא בעל מסר מסוים. הצבעים, התמונות והאווירה מתאימים למנגינה ולמילות השיר. זהו קליפ קלאסי בעל מבנה ליניארי.

לעומתו הקליפ של חיים אוליאל שונה; אין בו סיפור, האסוציאציות בו חופשיות, הוא ניתן לפרשנויות רבות, אין בו מסר אחד-אפשר להבין מה שרוצים ממנו (ניתן לכתוב על הלוח את הפרשנויות המרובות שניתנו לקליפ במהלך הניתוח הכיתתי). הצילום, העריכה והצבעים בו ייחודיים ומשתנים ושוברים את המוסכמות. זהו קליפ לא ליניארי.

כאן המקום להכניס את המושגים של נרטיב ליניארי (קלאסי) ולא ליניארי:

הקליפים נעים מבחינת הנרטיביות שלהם מהיעדר סיפור לחלוטין ועד ליכולת לספר סיפור דרמטי הכולל מרכיבים של מתח, השתלשלות ושיא וכל זאת בשלוש דקות בלבד!!

הנרטיב הקלאסי:

הנרטיב הוא סיפור בעל שרשרת אירועים שיש ביניהם יחסי סיבה ותוצאה, המתרחשים בזמן ובמרחב.

זהו רצף אירועים, מקומות ודמויות, המסודרות באופן לוגי דרך זמן כרונולוגי. רצף זה יוצר תחושות הנאה אצל הצופה תוך זיהוי הסיפור המסופר. טבעו של הנרטיב שהוא נע בין שני מצבים של שיווי משקל הדומים זה לזה, אך לא זהים, כאשר ביניהם ישנו מצב של אי-סדר או חוסר שיווי משקל, הנובע מהפרעה ע"י גורם או אירוע שהתרחשו. הנרטיב הוא זה שמציג לפנינו את המצב המאוזן ההתחלתי, כיצד הוא מופר, וכיצד הדמויות השונות מתמודדות אתו ופותרות אותו.

(מתוך: למיש, ד' (1994), החופש לצפות: מבט שני בטלוויזיה, הוצאת רכס)

הנרטיב הקלאסי הליניארי/לוגי מתאים להגדרה זו:

זהו סיפור ברור, שיש לו התחלה, אמצע, וסוף.

נקודה א' מובילה לנקודה ב' לנקודה ג' וכך הלאה עד לסוף הסיפור. הנרטיב הקלאסי הוא נרטיב ליניארי, סיפור שהעלילה שלו מתפתחת ורציפה באופן כרונולוגי. הוא מוצג פעמים רבות במתכונת של בעיה ופתרון. (הנרטיב הפוסט מודרני יהיה ליניארי לעיתים רחוקות בלבד). - כאן אפשר לבקש מהתלמידים לספר סיפור שהם מכירים (אפילו כיפה אדומה) או לתאר מה הקונפליקט והפתרון בסרט שהם ראו.

הנרטיב הקלאסי הליניארי/לוגי מתאים להגדרה זו:

זהו סיפור ברור, שיש לו התחלה, אמצע, וסוף.

נקודה א' מובילה לנקודה ב' לנקודה ג' וכך הלאה עד לסוף הסיפור. הנרטיב הקלאסי הוא נרטיב ליניארי, סיפור שהעלילה שלו מתפתחת ורציפה באופן כרונולוגי. הוא מוצג פעמים רבות במתכונת של בעיה ופתרון. (הנרטיב הפוסט מודרני יהיה ליניארי לעיתים רחוקות בלבד). - כאן אפשר לבקש מהתלמידים לספר סיפור שהם מכירים (אפילו כיפה אדומה) או לתאר מה הקונפליקט והפתרון בסרט שהם ראו.

הנרטיב הקלאסי הליניארי/לוגי מתאים להגדרה זו:

זהו סיפור ברור, שיש לו התחלה, אמצע, וסוף.

נרטיב לא ליניארי/פוסט-מודרני:

הנרטיב הלא ליניארי הוא שונה, חדשני, שובר את מוסכמות הסיפור הקלאסי. הוא אינו בא לספר סיפור כרונולוגי, מסודר ומאורגן. הוא אינו כרונולוגי ולעיתים קרובות אין בו קונפליקט ופתרון מסודרים. הקליפ הלא ליניארי נשען על דימויים וקפיצות, רסיסי דימויים וויזואליים, רמזים וקישורים הנובעים מרעיונות (היפר-לינק) אשר יחד עם המוזיקה מאפשרים לצופה לפענח באופן אישי ועצמאי את הקליפ. לרוב לא נמצא בקליפ עלילה סגורה, אלא כזו המאפשרת פתיחות מקסימלית בתהליך הפענוח. זהו קליפ שמתבסס על היעדר רצף שבו המשמעות נוצרת מתהליך של מילוי הפערים על-ידי הצופה. נרטיב לא ליניארי יסמך דימוי

חזותי אחד לאחר, לאו דווקא קשור לקודמו והצופה רשאי להעניק פרשנות משל עצמו לקליפ שנובעת ממכלול ואף מכל דימוי חזותי כשלעצמו.

(פפו-פרידמן, שם, עמ' 37).

*** היפר לינק -** המושג היפר לינק, בא לידי ביטוי בצורה מובהקת בתכניות "פופ אפ", שבהן "קופצת" בועת אינפורמציה, המספקת רסיס מידע שמופיע על המסך. המידע קשור בדרך כלשהי (או לא) אל הקליפ. מעבר למידע הקיים בקליפ עצמו (אינפורמציה חזותית, שנוספת לאינפורמציה המוזיקאלית) יש כאן תוספת של נתוני טריוויה, לקליפ, ומתוך ניסיון להעלות את סף הגירוי (הכמותי) של האינפורמציה שהצופה צורך בזמן נתון.

מודל לניתוח קליפים (מהאתר של עמלנט)

התרשמות ראשונית

מה הרשים אתכם במיוחד בקליפ זה באופן אישי?

משמעות דנוטטיבית

תארו את הקליפ תוך התייחסות לשלושת המרכיבים העיקריים שלו:

ה"סרט" (ראו מבנית "מהסיפור למיסנצנה" המציגה מושגים מתוך המבע הקולנועי, אשר מעניקים ללומד מספר כלים בסיסיים להבנת הטקסט הקולנועי),

המוסיקה (לאיזה ז'אנר מוזיקלי הוא משתייך? למשל: פופ, רוק, היפ הופ וכו'),

והשיר (האם המילים מובנות לכם? איך הן קשורות לקליפ?)

האם יש בקליפ ייחוד חזותי או טכני? האם יש בו חידוש טכנולוגי?

האם יש בקליפ ספור ומהו? האם יש בו מודל סיפורי אחר (למשל: קולאז' של צילומים, סיפור מקוטע, סיפור מהסוף להתחלה)?

האם הקליפ שייך לז'אנר שאתם מכירים? (או: האם אפשר (או לא) לסווג אותו סיווג ז'אנריסטי) הסבירו.

משמעות קונוטטיבית

מהן המשמעויות הנובעות מן התיאור הדנוטטיבי? (כלומר): מה רצה הקליפ לומר לנו? האם לקליפ יש מסר? האם הוא מעורר נושאים חברתיים או פוליטיים? מה דעתכם על מסרים אלה? האם הם רלוונטיים לכם? האם הם מדברים אליכם?

בחרו שלושה סמלים המופיעים בקליפ הסבירו את משמעותם בקליפ.

מה מן המשמעויות הללו הכי חשוב לכם באופן אישי?

משמעות חוץ טקסטואלית

האם ידועה לכם אינפורמציה חיצונית לקליפ החשובה להבנתו.

תהליך של ניתוח תצלום

מתוך הספר: "אוריינות חזותית" (בדפוס) מאת: רחל שליטא, רות הרטאן, אריאל פרידמן-פפו.

התייחסות אישית: מה מתעורר בי למראה התצלום?

מה התמונה מעוררת בי באופן אישי, רגשות, זיכרונות, תחושות, מחשבות, אסוציאציות.

מה רואים בצילום?

התוכן: מה רואים בצילום? סוג המבט: מי מביט במי?

הטיפול הצילומי

זווית הראיה, זווית הצילום. המרחק מהאובייקט המצולם. צבע, שחור לבן. תאורה.

קומפוזיציה: דרכי הארגון, מיקום הדברים בתוך התצלום.

רגע הצילום: האם רגע מכריע? מתמשך?

תנועה: האם יש עצירה של רגע התנועה או שיש תנועה בתוך התמונה?

משמעות התצלום

משמעות גלויה וסמויה, סמלים .

הערכת התצלום

האם זהו צילום מעניין, טוב, מוצלח, מתאים וכו'?

חלופות: מדוע נבחר דווקא צילום זה (למשל לכתבה המסוימת, לפרסומת, לפרק בספר) ?

האם אפשר היה לבחור תצלום מוצלח יותר, אחר?

ביקורת.

מידע חיצוני לצילום

מידע על האירוע בו צולמה התמונה.

קשר למאמר, כותרת, כיתובית.

מידע אודות הצלם ונסיבות הצילום.

מקורות שונים המתייחסים לצילום או לאירוע: מאמר, ספר, ביקורת וכו'.

לדוגמה לניתוח קליפ לפי מודל זה - לחצו כאן.

<http://www.amalnet.k12.il/Commun/Mivnit/RightMenu/%D7%A6%D7%95%D7%92%D7%99%D7%9D/%D7%A6%D7%95%D7%92%D7%99+%D7%A0%D7%95%D7%A2%D7%A8+%D7%91%D7%AA%D7%A7%D7%A9%D7%95%D7%A8%D7%AA/%D7%95%D7%99%D7%93%D7%90%D7%95+%D7%A7%D7%9C%D7%99%D7%A4/%D7%93%D7%95%D7%92%D7%9E%D7%94+%D7%9C%D7%A0%D7%99%D7%AA%D7%95%D7%97+%D7%A7%D7%9C%D7%99%D7%A4+%D7%94%D7%99%D7%90+%D7%9C%D7%90+%D7%90%D7%95%D7%9E%D7%A8%D7%AA>

שיעור 4: פוסט-מודרניזם

מטרת השיעור: בשיעור זה התלמיד מגיע לשלב שבו הוא מבין כי הקליפ הוא חלק מהתרבות הפוסט-מודרנית. מטרתו העיקרית של השיעור היא להבהיר עבור התלמיד את המושג פוסט-מודרניזם, את המרכיבים ואת רוח התקופה.

הקליפ, כמוצר מסחרי - אומנותי המשלב תכנים מוזיקאליים, ויזואליים, וטקסטואליים, הוא אולי הנציג הבולט ביותר של הרוח הפוסטמודרנית בעולמם התרבותי של התלמידים. כך שכדאי לנצל את הנגישות אליו ואת המגוון האינסופי, הדינמי, של קליפים, כדי להגדיר ולהמחיש דרכם את עקרונות הרוח פוסט מודרניזם. ואת העריכה כאמצעי ביטוי. (אסתטיקה כמרכיב דומיננטי בעולם התוכן של הקליפ).

דרכי הפעילויות העיקרית בשיעור זה יהיו דוגמות לצפייה הממחישות את המאפיינים השונים של מושג רחב זה. דרך צפייה בדוגמות שונות יוכל התלמיד לחבר יחדיו נדבכים שונים של מאפייני התקופה. כמו כן מומלץ להקרין סרט קולנוע פוסט-מודרני באורך מלא ולאחר מכן לנתח אותו יחד על התלמידים על-פי המאפיינים. סרט מומלץ: "ראן לולה ראן" שמהווה גם דוגמא להשפעת הווידיאו-קליפ על עולם הקולנוע.

בשיעור הקודם למדנו את ההבדל בין נרטיב ליניארי/קלאסי לבין נרטיב לא ליניארי ששובר את הנרטיב הקלאסי. כאמור הנרטיב הלא ליניארי אינו מחויב לחוקיות מסוימת, הוא נוהג באופן בלתי היררכי, ללא סדר ומשמעות, ללא נדבכיות או כרונולוגיה. זהו למעשה נרטיב מבולגן, כאוטי, לא מסודר, אנדרלמוסי. זהו נרטיב שמבטא את רוח התקופה החדשה.

הנרטיב הלא ליניארי מהווה את אחד המאפיינים של הפוסט-מודרניזם. הפוסט-מודרניזם הוא ביטוי לרוח התקופה שאותה אנו חיים כיום:

בשלב זה יש להראות דוגמאות שונות המבטאות את הפוסט-מודרניזם עוד לפני

שניסינו להסביר אותו.

הדוגמאות שהוצגו בכיתה: הזמנה למסיבה שנראית כמו חוברת צביעה לילדים, שירי רחוב שנקנו בחמישה שקלים, מונה ליזה בצורות שונות, סיפור של אתגר קרת.

כל המאפיינים התרבותיים האלו מצטברים לנו יחדיו להגדרה של רוח התקופה בה אנו נמצאים כעת. רוח תקופה זו ניתן לכנות פוסט-מודרניזם.

פוסט מודרניזם (גורביץ', ד' (1997), פוסט מודרניזם, דביר): "וכולם רוצים לדעת מהו פוסט מודרניזם, אם אפשר במשפט אחד... אבל אין משפט כזה. כי המושג מבוסס על מושג נזיל אחר: מודרניזם. "מודרנוס", בלטינית, פירושו "של ההווה". פוסט=אחרי. כלומר: אחרי ההווה אחרי החדשנות. הפוסט מודרניזם שובר מוסכמות העבר הוא המודרני, החדשני.

הפוסט מודרניזם הוא "הלך נפש" (תהליך, רגישות תרבותית כוללת), סגנון אומנותי

וסגנון חיים, שדוחה כל השקפה היררכית על אודות התרבות. זוהי תפיסה רב-קולית, קרנבלית ופלורליסטית שמבליטה את ההבדלים בין זהויות, תרבויות ובני אדם.

במילים שלנו: פוסט-מודרניזם הוא בלגאן, שבירה של מאפיינים של תוכן וצורה שאנו מכירים, ערבוב של ז'אנרים, קרנבל, ערבוב בין זהויות ותרבויות, כאוס, אנדרלמוסיה.

פוסט מודרניזם זו תקופה בעלת מאפיינים מיוחדים בתרבות ובאומנות. הקליפים מהווים דוגמא טובה לרוח הפוסט-מודרניזם. הם קצרים, צבעוניים, בלגניסטים, שובבים, לא מחשבנים, מהווים ביטוי לאמרה: "העולם שייך לצעירים", לא ליניאריים, שוברים את מוסכמות הסיפור, הצילום והעריכה. הקליפים למעשה הם עולם פוסט-מודרני רועש, מצועצע, קיטשי ושובר מוסכמות.

כאן ניתן להקרין את הקטע מתוך הסרט "החומה" של פינק פלויד שבו התלמידים שורפים את בי"ס על-פי הרוח הפוסט-מודרנית. זהירות! לעיתים התלמידים מחקים סרטים (זוהי כבר חשיבה מודרנית).

(הערה למורה: כמובן שהאמירה כאן היא כוללנית, כמו בכל ז'אנר ישנם קליפים פוסט-מודרניים אך רבים מהקליפים הם מסורתיים ועל-אף ההגדרות יותר מודרניים. כמו כן בניסיון לבחון את הז'אנר בראי הגלובליזציה ובראי הכלכלי של תרבות הצריכה וריאליזם קפיטליסטי אנו מגלים עולם מאוד מודרני של סדר, אמת ושקר, טוב ורע- אבל זה כבר מתאים לשיעור אחר)

ניתן להרחיב ולהסביר: הפוסט-מודרניזם ממשיך שני זרמים בתולדות הרעיונות. האחד הוא הריאליזם והשני הוא מודרניזם. הריאליזם (שהופיע במאה ה-19) ניסה לחקות את המציאות בדרגת אמינות גבוהה. הריאליזם מכבד את האמינות, ההמשכיות, הרצף הסיפורי הכרונולוגי. לעומתו המודרניזם התחיל להוות חיקוי לעצמו- כלומר המודרניזם מצטט ומחקה את האומנות, אך עדיין נשאר בעל מבנה אמין ורציף.

הפוסט-מודרניזם שהחל להופיע באומנות בסוף שנות ה-60 משלב את שניהם יחד ויוצר דבר חדש הנשען על סגנון עשיר שמכוון בו זמנית לאינטלקטואלים ולעם.

(כאן ניתן לערוך השוואה בין מודרניזם לפוסט-מודרניזם למטרות הבנה)

כדי להבהיר טוב יותר את מושג הפוסט-מודרניזם נבחן בקצרה את תרבות התקופה שקדמה לו, התרבות המודרנית:

המודרניזם: במרכז של תפיסת העולם המודרני עמדה האמונה בתהליכי קידמה והתפתחות ובשליטתו של האדם באמצעות התבונה בתהליכים אלו. העידן המודרני תיפקד בכל תחומי החיים על בסיס האמונה שחיי האדם כפרט וחיי האנושות כקולקטיב, מתנהלים על מסלול של התקדמות אל עבר עתיד טוב יותר בו יהיה יותר שפע, יותר שוויון, יותר בריאות, יותר נוחות ואף יותר אושר. באמצעות כלים של המדע, הפילוסופיה, האומנות, התרבות, חופש המחשבה וחופש ההתבטאות נוסחו תיאוריות המסבירות את מבנה וסדר החיים "הנכונים" "והאמיתיים". המודרניות התאפיינה בדיכטומיות של "טוב" ו"רע", "אמת" ו"שקר", "נכון" ו"לא נכון", "צודק" ו"לא צודק", "נורמלי" ו"בלתי נורמלי". (מתוך "רוק/מוסיקה ותרבות"/ מוטי רגב).

גם בעשייה האומנותית/התרבותית בתקופה המודרנית היה "נכון" ו"לא נכון". היו חוקים ברורים איך לצלם, איך לכתוב תסריט וסיפור, איך צריך לערוך, מה מותר להראות לקהל ומה אסור וכו'.

לעומת זאת העמדה הפוסט-מודרנית נמנעת מלהציג "אמת" אחת. העשייה התרבותית-אומנותית של הפוסט-מודרניזם היא חסרת מחויבות. היא מציגה אפשרויות שונות ומגוונות, שוללת ומבטלת את ההיררכיה בתרבות ובאומנות. היא מציגה "אמיתות" שונות ולא מחויבת לסדר והיררכיה תרבותית.

המאפיינים המרכזיים בזרם הפוסט-מודרני:

(מבוסס על: פרמינגר, ע' (1995), מסך הקסם: כרונולוגיה של קולנוע ותחביר, האוניברסיטה הפתוחה. ג'נטי, ל' (2000) להבין סרטים, האוניברסיטה הפתוחה.)

1. ערבוב בין תרבות גבוהה לתרבות נמוכה: עד להופעתו של הזרם הפוסט-מודרני היה נהוג לעשות הבחנה בין תרבות "גבוהה" לתרבות "נמוכה". התרבות הגבוהה שימשה את האצילים, את הקהל החושב ואת אניני הטעם למיניהם. תרבות "גבוהה" היא תרבות קלאסית בעלת שפה גבוהה ושימוש במשמעויות פילוסופיות-פסיכולוגיות. התרבות הנמוכה נועדה להמונים, למעמד הנמוך הזקוק לסיפוקים מוחשיים ומיידים ומעצם הגדרתה היא מיידית יותר, פופולרית ומפורשת יותר- קרנבלית. הפוסט-מודרניזם מערבב בין השניים. זהו זרם בעל פלורליזם סגנוני שמכוון בו זמנית לאינטלקטואלים ולעם. (לדוגמא: שירי רחוב - מונה ליזה בלבוש של זונה/ הסרט: "ספרות זולה"- מאפיונרים שיודעים לצטט מהתנך/ הסרט: "התפוז המכני"- סצינת סקס לצילי מוסיקה קלאסית+ סצינת אונס ברוטאלית לצילי "שיר אשיר בגשם"/ התוכנית: "החטא ועונשו" טל פרידמן משחק בתפקיד אלוהים שמנבל את פיו ומשעשע את העם).

סצנה מהסרט ספרות זולה (ללא כתוביות) (סצנה לא פשוטה שסמואל ל. ג'קסון מצטט מהתנך)

<https://www.youtube.com/watch?v=pRE23YfSvc8>

2. ציטוטים (רפלקסיביות= השתקפות): הקולנוע הפוסט-מודרני מצטט קולנוע. הוא מצטט כל הזמן ואוהב במיוחד את הזיכרון התרבותי הקולקטיבי: הוא מצטט סרטים פופולריים, סדרות טלוויזיה מימי הילדות הרחוקים, ספרוני קומיקס, הוא מצטט סרטים אחרים תוך הצגת סצינות שלמות מתוכם. הציטוטים הקולנועיים הופכים למעין משחק של חידות בין הבמאי לבין קהל הצופים. במקביל לצפייה הרגילה של הסרט הצופה עושה מאמץ לזהות את מקור הציטוט. הציטוטים הקולנועיים יכולים להיות גם שיחזור של סצינות מפורסמות מתוך סרטים אחרים או פרודיה על סגנון פופולרי אחר (כמו סיקומום ב"רוצחים מלידה" של אוליבר סטון. "גריז"- "ספרות זולה"- "עבודת נמלים"- כולם מצטטים את אותו ריקוד).

אפשר להקרין את מולין רוז' - ולתת משימה: מי שמזהה הכי הרבה שירים מקבל פרס או להקרין את הפרסומת של פוקס שדומה לקליפ של אירוסמית.

קליפ מטריאל גירל (של מדונה - מצטט את הסרט שבו ככבה מרילין מונרו בסרט.....)

https://www.youtube.com/watch?v=lu_nIPal_0E

3. ערבוב ז'אנרים וחומרים: הפוסט-מודרניזם מציב זה לצד זה סגנונות מנוגדים לחלוטין. הוא מערבב סרטי אימה עם קומדיה ועם מלודרמה משפחתית. הוא מטשטש את הגבולות בין ז'אנרים ואינו נאמן לחוקי ז'אנר מוגדרים. בסרטים הפוסט-מודרניים קשה לעיתים לציין את הזמן שבו מתרחשת העלילה כיוון שהבגדים, הרהיטים והמכונות שייכים לתקופות שונות. אין הקפדה וקדושה של "מה הולך עם מה". להפך: ככל שזה יותר צבעוני ומצועצע יותר זה יותר טוב.

דוגמא שהתלמידים אוהבים: "מת לצעוק" - סרט אימה שצוחק על סרטי אימה. "חלומות בהקציס" - האם זו תוכנית אירוח או תוכנית סאטירה או תוכנית טראש שצוחקת על אנשים מהרחוב?

4. פאסטיש: (הגדרה מתוך האתר: <http://www.haayal.co.il/story>: 1176_)

במקורו החיקוי הוא אחד מאמצעיה של הפארודיה, אולם החיקוי הפוסט מודרני הוא "פארודיה ריקה", ללא משמעות עמוקה או כמוסה, שג'יימסון מכנה אותה "פסטיש": "הפאסטיש, כמו הפארודיה, הוא חיקוי של סגנון מיוחד או אידיאליסטי, נשיאת מסיכה לשונית, דיבור בשפה מתה. אלא שזו פרקטיקה נייטרלית של חקיינות שאין בה דבר מכוונת המכוון שבפארודיה, מעוקרת מכל דחף סאטירי, נטולת צחוק. ומשוללת כל אמונה שלצד השפה הלא-נורמלית ששאלת לרגע עדיין קיימת נורמליות לשונית בריאה. לפיכך הפאסטיש אינו אלא פרודיה ריקה, פסל שעניו סומות." במילים אחרות, האמן בעידן הפוסט מודרני, שאינו יכול עוד להמציא צורות וסגנונות חדשים, מעתיק סגנונות קודמים, והוא עושה זאת בלא אירוניה ומבלי ליצור משמעויות חדשות. (דוגמא מצוינת לכך היא הסרט "להרוג את ביל" של הבמאי קוונטין טרנטינו. כל הסרט הוא למעשה חיקוי לסרטי קונג פו ישנים מסוג ג'. בבחינה מדוקדקת של הסרט כמעט ואין בו סצינות מקוריות)

דוגמא

פרומו של הסדרה אלמנטרי (פרשנות חופשית ומעודכנת של הסיפור המקורי שרלוק הולמס)

<https://www.youtube.com/watch?v=DexpKrivxbw>

5. שימוש באמצעים טכניים: הפוסט-מודרניזם מאפשר למצלמה להתעכב על מוזרויות הדור. מוזרויות שהפכו למיתוסים בדורנו: הוידאו, המזכירה האלקטרונית, הרוק והאלימות. הוא מאפשר למצלמה לנהוג בכל דרך שהיא רוצה ורואה לנכון- אין מותר ואסור- הכל אפשרי. הרקע והתפאורות לסרט מהווים חשיבות רבה, הם יהיו עכשוויים, צבעוניים ויושמו במרכז הסרט. המכשור המודרני הוא אחד מהגיבורים הראשיים בסרטים: מזכירות אלקטרוניות, פלאפונים, מיקסרים וכד'. העריכה תהיה מתוחכמת. לא עוד המשכיות בעריכה. מעתה אמור: ג'אמפ קאטס (JUMP CUTS), קפיצות בזמן ובעלילה. העריכה נועדה להכות את תודעתו של הצופה. גם הפסקול אינו כפי שהיה. הפסקול הוא אחד מהגיבורים בסרטים הפוסט-מודרניים. הפסקול נשען על עולם הקליפים ומצטרף לעריכה המסיבית-קליפית שנוצרת בקולנוע זה. (הוכחנו דרך הקליפים)

דוגמא: הסרט מולין רוז' שהוא כולו בנוי כמו קליפ. הסרט "ראן לולה ראן" שהתלמידים מאוד אוהבים - כל ההתחלה שלו בנויה על קליפיות וערבוב ז'אנרים (מתח, סרט מצוייר, קליפ, פילוסופיה)

דוגמא מהסרט: משפחת טננבאום - דוגמא קשה אך טובה

<https://www.youtube.com/watch?v=K2GPBBxFpEw>

6. ייחוד העלילה הפוסט מודרנית: מה שמייחד את העלילה בזרם זה היא שהעלילה היא עלילה לא-ליניארית. העלילה לא מחויבת לליניאריות של התחלה-קונפליקט-שיא-פתירת הקונפליקט-סוף. המבנה העלילתי נובע מהמאורעות ביצירה זו. הוא יכול להציב את הסוף בהתחלה ואת ההתחלה בסוף. המאורעות יכולים להתרחש בקווים מקבילים ואין התמקדות בקו אחד. העלילה היא ערבוב של נקודות מבט ושל קווים עלילתיים הנפגשים ונפרדים לסירוגין. הסוף הצפוי בכל סרט רגיל יכול להיות במקרה זה פתוח. הסוף יכול להתייחס רק לאחת מהעלילות מבלי לחתום את שאר העלילות. (הוכחנו דרך הקליפים)

דוגמא: "דלתות מסתובבות" מסופר מכמה נקודות מבט, "ראן לולה ראן" - מספר שלוש פעמים אותו סיפור, "ספרות זולה" הסיפור אינו כרונולוגי, "הפרסומת של "פוקס" מסופרת מהסוף להתחלה, הסרט "מומנטו" (תלמידים לא אוהבים) - מסופר מהסוף להתחלה.

חשוב לציין: כיום ברוח הפוסט מודרניזם מתאפיינים הקליפים בציטוט ממאגר התרבות ובערבוב סגנונות תרבותיים ומצבי תודעה. בהיבט הערכתי נבחין בשכלול המונטאז' לצורכי הבעה אישית, שימוש יצירתי ביחסי פסקול ותמונה. כיום נמצא היטמעות ומיזוג סך כל תבניות העריכה לצורך אמירה באמצעות הסגנון.

כיום: הקצב הוא המסר והוא זה ששולט בסגנון.

דוגמא מפוקס

<https://www.youtube.com/watch?v=bz0LljMnpFg>

ש.ב.: הצג דוגמא נוספת לכל מאפיין מתוך קליפ/סרט/ תוכנית שנראית לך פוסט-מודרנית.

שיעור 5 השפעות הקליפ על השפה הקולנועית והטלוויזיונית

בשיעור זה ניתן להביא דוגמאות מפרסומות, קליפים של זמרים כמו Sia - להראות קטע ממהדורת חדשות שמראה כיצד משלבים מוסיקה ועריכה בדומה לקליפ.

אפשר להראות בסוף את הסרט או קטע ממנו: שמש נצחי בראש צלול.

מטרות אופרטיביות

1. התלמיד ינתח השפעות הקליפים על תחומים שונים
2. התלמיד ינתח השפעות הדדיות על השפה הוויזואלית, העריכה ועל הנרטיב] לינארי ולא לינארי[בקליפ ובקולנוע.
3. התלמיד ינתח קליפים כביטוי לריאליזם קפיטליסטי.
4. התלמיד ינתח קליפים כביטוי לפוסט מודרניזם

מהלך הלימוד

הקליפ, על סגנונו וקצבו המהיר, הביא לשינויים בשפה הקולנועית. שינויים אלה באים לידי ביטוי בעיקר בריבוי תקריבים ובסגנון של עריכה בלתי שגרתית שניתן להגדירה כקצבית ומקוטעת. ניתן להזכיר את "שגעון של לילה" של מרטין סקורסזה או את "קטיפה כחולה" של דייוויד לינץ' כדוגמאות ברורות למגמה זו. האפשרויות החדשות שנפתחו בפני יוצרי הקליפים הביאו בימאי קולנוע מפורסמים כמו בריאן דה פלמה וג'ון סיילס לנסות את כוחם בתחום.

השפה הקליפית חדרה אל הטלוויזיה; ראשית אל הפרסומות (ושם, ראשית בפרסומות למוצרים המופנים לקהל צעיר – ששפה זו אינה זרה לו – ואחר גם לפרסומות המופנות לקהלים אחרים), ומאוחר יותר אל תחומי התוכן האחרים שבמדיום.

הקליפים הם ביטוי לחברה צרכנית. אם נשווה בין פרסומת לבין קליפ נוכל לומר כי בניגוד לפרסומת הקליפ אינו מוכר מוצר ספציפי באמצעות אווירה, אלא את האווירה עצמה. כך פונה הקליפ אל הצרכן באופן עקיף, באופן שמסתיר את הכוונות הצרכניות שלו. ואולם הקליפ נותר הבטחה שתתממש רק אם ייקנה האלבום. נטען כי הקליפים, כמו הפרסומות, הם ביטוי נוסף לריאליזם קפיטליסטי; גם דרכם נעשה מאמץ מכוון לקשר בין מוצרים ספציפיים –

שירים, ומה שמיתוסף אליהם: אפנה, סגנון חיים וכו' – לדמיונם של אנשים מקבוצות דמוגרפיות מסוימות, בעיקר צעירים שגילם הממוצע הוא 23. בדומה לפרסומת, גם הקליפ אינו מספק תמונת עולם מלאה, והזמר/המבצע אינו מגלם דמות פרטיקולרית אלא טיפוס מסוים או קטגוריה דמוגרפית. מציאות שטוחה זו היא הראליזם הקפיטליסטי.

*** חשוב להדגיש כי הקליפ גרם לתהליכים רבים בתוך תעשיית המוזיקה. (נישאר בהיבט העקרוני).**

הקליפ גרם להאדרה (גלוריפיקציה) של גיבורים מעולם המוזיקה. (לדוגמה, דמותו של בוב מארלי, שמוצגת בכל מקום בעולם, אלוויס, או החיפושיות, כמותגים בינלאומיים). הטלוויזיה כסוכן הנוסע המוצלח ביותר של הכפר הגלובאלי, הפיצה את הדיוקנות הללו, כך שהתודעה הכללית מכירה בהם (בדיוקנאות) יותר מאשר הדבר שבזכותו טענו להכרה (המוזיקה שלהם).

הקליפ המוזיקאלי העביר את עיקר המשקל מאיכויות קוליות לאיכות אסתטיות. וכך יצר גיבורי תרבות מעולם המוזיקה, שעיקר כוחם הוא בדימוי הויז'ואלי שהם מיצרים. (מראה, דימוי, גיבור) לדוגמה, בריטני ספירס. ערך החיפוש מספר אחד ברשת האינטרנט. מישהו טוען שלבריטני ספירס יש משהו לתרום לעולם בתחום הוואקלי ? מישהו יכול להתווכח עם ההצלחה שלה ?

הקליפ מאפשר לשיר מסוים להצליח בעקבות יצירה קולנועית מיוחדת, ללא קשר לאיכות השיר עצמו. כך שירים רבים זוכים לעדנה מחדשת (אם בכלל זכו אי פעם לעדנה) בעקבות הצלחת קמפיין פרסומי, שהשתמש בהם כמוזיקת רקע. כך יוצאים דיסקים שהם "אוסף שירים מפרסומות". אפשר גם להזכיר קליפים שנעשים על ידי בימאי קולנוע ידועים, (גאי ריצ'י, בעלה של מדונה, שביים לה קליפ אלום במיוחד). או קליפים שהם חלק מסיפור מתמשך (אירוסמית שהשתמשו באותה הגיבורה – אלישיה סילברסטון - בכמה קליפים, שיצרו מעין סיפור מתמשך)

הקליפים מאפשרים "מיתוג" מוזיקאלי. דרך שפות קולנועיות שמשיקות לז'אנרים מוזיקאליים.

(לדוגמה, קליפים של היפ הופ, הם בעלי תאורה מסוימת, מתרחשים ב"שכונה", מאצ'ואיסטים, הרבה בחורות שופעות, מכוניות ספורט. קליפ רומנטי, יהיה מלווה בשקיעות, רוח ויערות. וכולי.)

כך, זמר שרוצה לעשות מטמורפוזת, יכול ליצור פרסונה מחודשת, דרך בחירה מוצלחת של במאי קליפים. (רובי וויליאמס, לשעבר טיק דאט, הוא דוגמה מוצלחת למישהו שדרך אזכור מתוכם של עברו המוזיקאלי הצליח להמציא את עצמו מחדש, ו"להתבגר", גם בזכות אירוניה קולנועית).

דרכי ההוראה

צפייה השוואתית ודין.

ביבליוגרפיה

אריאל פפו-פרידמן, קליפי TV וצעירים חסרי מנוח, תשס"א, הוצאת האגף לתכנון לימודים במשרד החינוך, עמודים 21-28, 60-69.

העשרה: קליפים מוזיקאליים- ניתוח מגדרי- מדונה

בקליפים רבים קיים ייצוג בוטה וחושפני של נשים.

מחקרה של אריאל פרידמן מצא כי ייצוגן של נשים בקליפים ישראליים הנו מצומצם משמעותית מזה של גברים, ומצומצם עוד יותר הוא ייצוגן של נשים מבוגרות, לעומת זה של גברים מבוגרים שהוא רווח בהרבה. המחקר הפמיניסטי מבחין בין ייצוגים בתפקידי סובייקט ובתפקידי אובייקט, ומוצא כי ייצוג נשים כמושא של מבט גברי, ולא כישות עצמאית בעלת סוכנות, קול ומבט, הנו רווח, ומייצר הכפפה של האישה למבטו של הסובייקט הגברי. בנוסף נמצא כי ייצוגי שני המגדרים מתאפיין בהיצמדות לסטריאוטיפים המגדריים המקובלים, מבחינת תכנים (למשל היעדר תכנים פוליטיים במובן הרחב בטקסטים של נשים לעומת גברים), תפקידים חברתיים (למשל מקצועות "גבריים" מול "נשיים"), ביטויי מיניות (למשל לבוש חושפני יותר של נשים) ועוד.

הקליפ החדש של מדונה "Bitch I'm Madonna" מוכיח איך שוב תעשיית המוזיקה לא מתחשבת בנשים ורואה בהן ככלי מסחרי. התעשייה מנצלת נשים וגורמים להם בערמומיות להאמין שזה מה שהן רוצות. העוצמה האמיתית שלנו כנשים היא לסרב לניצול הגוף והמיניות שלנו במטרה לספק לגברים סביבנו כסף. הנשים בתעשיית המוזיקה מהוות מודל לחיקוי לנערות רבות ולכן עלינו להיות זהירות במסרים שאנו שולחות. המסר שמדונה מעבירה בקליפ הוא שמגניב ופופולארי להיות "זונה". בעוד כשערכן של נשים הוא הרבה יותר גדול מהמיניות שלהן.

הדנוטציה- רמה תיאורית. מה שיש בתמונה דימוי חזותי של האובייקטים המצולמים שכדי להבינו נדרש ידע בסיסי. המשמעות המלונית של המילה.

"בקליפ שצולם במועדון ריקודים על גג גורד שחקים ניו יורקי, מדונה משתובבת עם חברותיה הסופרסטאריות שבוקעות ממסכים. לקראת סוף הקליפ המלכה ספק רוקדת ספק מאוננת, וסביר להניח שגם הפעם יהיו שיזעקו שהיא כבר מבוגרת מדי בשביל השטויות האלו" (מתוך כתבה ב: mako).

לכתבה המלאה: זאת מדונה, ביצי!

<http://www.mako.co.il/music-news/Article-b3092ec07510e41006.htm>

הקונטציה- המשמעות הנוספת, הנלווית שניתן להסיק ממה שרואים או קוראים. האסוציאציה, הפרשנות. הקונטציה היא ברמה גבוהה יותר של הפרשנות, של המשמעות. היא תלויה הקשר, תרבות, חברה, גיל, מגדר וכל מה שקשור לנמען.

מדונה ונשים נוספות בקליפ מוצגות באופן מפתה, מתפשטות או חושפות חלקי גוף בדרכים האמורות לגרות את הצופים בהן. הן מקרינות נכונות לקשרים מיניים בכל מצב ובכל מחיר, כמביאות זאת על עצמן.

בנוסף, ניתן לראות בקליפ תנוחות גוף פרובוקטיביות, הבעות פנים מגרות, מבטים מפתים, תנועות אצבעות, ליטוף עצמי, הדגשת שפתיים וכדומה אשר משמעותן מתרכזת רק במיניות האישה ומתעלמת מהתכונות האנושיות שלה.

מיתוס- זו המשמעות האידאולוגית של הסימן, המבוטאת באמצעות הקונטציה. המיתוס הוא מערך סמוי של כללים, מוסכמות וקודים שבאמצעותם, המשמעויות הספציפיות הופכות להיות אוניברסליות. מיתוס הוא ביטוי לערכים תרבותיים מרכזיים המהוות בסיס לתפיסות עולם כוללות.

"מיתוס היופי" מקובל בחברה שלנו כאמיתה אוניברסלית ואובייקטיבית ומשמש לשימור חוסר השוויון בכוח הקפיטליסטי ובמעמדן הנחות של הנשים בחברה. מראה האישה נותר בעל חשיבות עליונה עבור בנות ונערות אשר קישרו הרגשה טובה עם מראה טוב ומכאן עולה שחשיבות המראה המוצג בקליפים, בפרסומות ובתקשורת כולה, מופנם עמוק בדימוי העצמי של נערות אלה. הדימויים החוזרים והנשנים של ייצוג נשים מחזקים עובדה זו והופכים אותה לנורמה חברתית שהשפעתה אוניברסלית.

הקליפ של מדונה והביקורות השונות מעלות סוגיות וקונפליקטים רבים סביב השאלות: האם זמרות שמשתמשות במיניות שלהן ביצירתן הן קורבנות של תעשייה נצלנית, או שהן מפגינות כוח נשי? ולא רק זמרות: האם אשה גבוהה עקבים ומאופרת, למשל, שלמראית עין מצייתת לכל צווי הפטריארכיה ונראית "כמו שמצפים מאשה להיראות" - היא בהכרח בובה על חוט מאצ'ואיסטי? ומכיוון אחר, אשה שמתנשקת עם מי שבא לה וכמה שבא לה - האם היא תמיד

אשה חופשיה ומשוחררת כשהיא מתנהלת בעולם בעל קודים פטריארכליים, וכיצד אלו משפיעים עליה? ואם החברה מעריכה ומתגמלת יותר נשים חשופות - האם זו כניעה או אולי בחירה בעלת-עוצמה של אשה לנצל זאת לצרכיה?...

סיכום יחידת הלימוד- שפת הקליפ

האופי הקליפי, הקצב והעריכה של סגנון ה-MTV השפיעו על סגנון הטלוויזיה בעולם, ובוודאי על זו המסחרית. הסגנון הזה מתעלם מהנרטיב הלינארי ומביא סגנון רב-שכבתי. שכיח בו סיפור סביב גיבור אחד, פעמים רבות, בלי תחושה של זמן ומקום. למקום ולזמן האמיתיים אין חשיבות בווידיאו-קליפים, כך שהצופים הצעירים יכולים להרגיש חופשיים, תוך דחיית האמצעים המסורתיים של הסיפור הוויזואלי.

סגנון העריכה והקצב של ה-MTV חדרו, לפחות בטלוויזיה המסחרית, אפילו למהדורות החדשות, בעיקר בארצות-הברית. אלה הפכו להיות קצרות ומהירות, ובמקום להעביר מידע וניתוח, מוצגים האירועים פעמים רבות באמצעות מערכת של דימויים עם הסבר של משפט או שניים. בדיווח על מהומות בירושלים יוצגו ילדים פלסטינים זורקים אבנים על חיילים במשך חמש-עשר שניות. הצופה הממוצע מצפה לסיפוק מיידי, והמשדרים מתאמצים לרצות אותו בטרם יפעיל את השלט, כדי לעבור לערוץ אחר.

הקליפים הם ביטוי אקספרסיבי לחברה צרכנית. אם נשווה בין פרסומת לבין קליפ נוכל לומר כי בניגוד לפרסומת הקליפ אינו מוכר מוצר ספציפי באמצעות אווירה, אלא את האווירה עצמה. כך פונה הקליפ אל הצרכן באופן עקיף, באופן שמסתיר את הכוונות הצרכניות שלו. ואולם הקליפ נותר הבטחה שתתממש רק אם יקנה האלבום. נטען כי הקליפים, כמו הפרסומות, הם ביטוי נוסף לריאליזם קפיטליסטי; גם דרכם נעשה מאמץ מכוון לקשר בין מוצרים ספציפיים – שירים ומה שמתוסף אליהם: אפנה, סגנון חיים וכד' – לדמיונם של אנשים מקבוצות דמוגרפיות מסוימות, בעיקר צעירים שגילם הממוצע הוא 23. בדומה לפרסומת, גם הקליפ אינו מספק תמונת עולם מלאה, והזמר / המבצע אינו מגלם דמות פרטיקולרית אלא טיפוס מסוים או קטגוריה דמוגרפית. מציאות שטוחה זו היא הריאליזם הקפיטליסטי.

משימה מעשית הקשורה ליחידה: יצירת טקסט תקשורתי

נושא המשימה:

רדיו

לקיים ראיון עם אומנים או מפיקים סביב השאלה

כיצד בוחר האומן או חברת התקליטים איך יראה הקליפ? האם למילים או למוסיקה יש משמעות וקשר לאופן בו נראה הקליפ

וידאו

תלמידי מגמת קולנוע מפיקים קליפ במסגרת "קליפ צעיר" ובמסגרת תוכנית הלימודים ניתן לחשוב על שיתוף פעולה / הערכה חלופית שבו תלמידי תקשורת ינתחו את הקליפים של תלמידי קולנוע על פי המאפיינים שנלמדו ביחידה זו.

דוגמאות לקליפים שזכו בתחרויות "קליפ צעיר"

<https://www.youtube.com/watch?v=9RarkNF1oM0>

<https://www.youtube.com/watch?v=mztHNGaz8kU>

<https://www.youtube.com/watch?v=VSngYlb8bMY>

<https://www.youtube.com/watch?v=-71q1x7uV9U>

קליפים בולטים שיכולים להיות חומר גלם מוצלח לדיון.

טרילר, מיקל ג'קסון. מיקל ג'קסון הוא ה"שחור" הראשון שקליפ שלו הוקרן ה-MTV. (ולא בגלל שמישהו ידע שהוא יהפוך להיות לבן, ברבות הימים). הקליפ הזה הוא יצירה קולנועית לכל דבר. פארודיה על סרטי מתח, בהפקה גרנדיוזית, ובהשקעה של מיליונים. הקליפ יצא בשני גרסאות ארוכה (מעל לעשר דקות) וקצרה ועורר, בזמנו, (תחילת שנות השמונים) התרגשות גדולה.

Like a prayer - מדונה. מדונה בנתה קריירה שלמה על אידיאולוגיה של מיניות משוחררת והפכה כך למין נושאת דגל השחרור המיני. החל מהלהיט פורץ הדרך שלה, "כמו בתולה", דרך ספר של צילומי עירום, והופעות חיות פרועות. בקליפ הזה, שנאסר לשידור, (מתוך אלבום ששמו "אירוטיקה") היא מקיימת יחסי מין עם ישו, שהוא, בקליפ, גבר שחור, שיורד מהצלב ומתמסר למדונה. בנוסף משולבים בקליפ קטעי סאדו, מאזו, בגדי עור, ועוד ועוד, מכל טוב.

Dire straties - money for nothing קליפ שהוא כמעט כולו אנימציה ממוחשבת. קליפ פורץ דרך, שהיה חדשני לזמנו. (שוב, בתחילת דרכה של MTV, בתחילת שנות השמונים.) בשיר עצמו, מוזכרת תחנת הטלוויזיה, כך שהוא מתייחס לעניין הקליפ, מתוך מודעות עצמית. (אגב, עובדה מעניינת. הקליפ הראשון שודר ב-MTV הוא שיר בשם "הוידאו הרג את כוכב הרדיו".)

WITHOUT ME – אמנים הזמר הפרובוקטיבי המצליח בכל העולם כיום. הסינגל הראשון מתוך האלבום החדש. משלב בתוך הקליפ מספר גדול מאוד של הערות וציטוטים ממקורות שונים. באווירה פארודית, ברוח פוסט מודרנית, מאזכר מגוון רחב של תופעות תקשורתיות - עולמיות.

THE CHILD – אלכס גופר קליפ שבו מסמנים מתפקדים כמסומנים שלהם עצמם. המילה "מונית" היא מונית, שנוסעת על "כביש" שהוא כביש, ולוקחת "נוסע" שהוא נוסע. המשך של קליפים קודמים שעסקו בנושא (הפוסטמודרני, המילולי) כמו "סימני הזמן" של פרינס, (מילות השיר רצו על המסך באופנים שונים) או "כולם כואב", של REM (כתוביות שהעבירו את הסאבטקסט של מה שהתרחש על המסך – פקק תנועה, ואנשים שיוצאים מהמכוניות אל הכביש).

- לעיתים הקליפ חורג מגבולות הטלוויזיה ומגיע אל המסך הגדול. אפשר להזכיר את "החומה" המופתי של הפינק פלוייד. את סרטו של אוליבר סטון על להקת הדלתות. (וגם את רוצחים מלידה שהוא קליפי באופיו, והפסקול שלו היה רב מכר משובח) "צוללת צהובה" של הביטלס, (וגם לילה של יום מפרך). אפשר גם להזכיר סרטים ביוגרפיים על מוזיקאים שלא זכו להיות מתועדים באופן ויזואלי (אגדת הג'אז, "בירדי", לדוגמה). סרטים שהם תיעוד של הופעות חיות ומאחורי הקלעים ("רומן אמיתי" של שלום חנוך) ומה לגבי סרט קולנוע נחשב, "אומנותי", כמו ברקה שהוא קולאג' ארוך של מראות ונופים על רקע מוזיקה ? האם הוא לא, בסופו של דבר, קליפ ?

ביבליוגרפיה:

ירון, תמר, עריכת סרטים, המרכז לחינוך טכנולוגי, חולון, 1996, עמ' 71-49

על עריכה כמבוא- לואיס ג'אנטי, להבין סרטים (האוניברסיטה הפתוחה) עמ' 139-204

אריאל פפו-פרידמן, קליפי TV וצעירים חסרי מנוח, תשס"א, הוצאת האגף לתכנון לימודים במשרד החינוך, עמודים 32-36, 110-115.

סיכום הרצאה של אריאל פפו-פרידמן על-ידי: ורד אורגיל, הנמצא באתר "עושים תקשורת".

<http://www.amalnet.k12.il/Commun/RightMenu/Communication/TikshoretHavra/%D7%AA%D7%A7%D7%A9%D7%95%D7%A8%D7%AA+%D7%95%D7%97%D7%91%D7%A8%D7%94+%D7%92/PostmodernizmSumming.htm>